NOTE SINTACTICE

DE

L. IACOB

I. GERUNZIU CU VALOARE ADJECTIVALĂ SAU ADJECTIV GERUNZIAL?

În „Gramatica limbii romîne", Editura Academiei R.P.R., la capitolul care tratează despre atribut, e menţionat cu această funcţie şi gerunziul, care este discutat şi în cazul atributului adjectival şi în cadrul atributului verbal. Aceasta este o consecinţă a faptului că Gramatica Academiei R.P.R. atribuie gerunziului două valori : o valoare adjectivală şi o valoare verbală.

Se vorbeşte despre gerunziul cu valoare adjectivală în construcţii de tipul : *candelă murindă, cînturi răsunînde, puteri crescînde, buze sîngerînde.*

A considera determinantele de mai sus drept gerunzii înseamnă a contrazice una dintre esenţialele caracteristici ale gerunziului, şi anume faptul că gerunziul e o formă verbală neflexibilă. Se ştie că în limba romînă gerunziul, întocmai ca infinitivul şi supinul, nu cunoaşte flexiunea. În momentul cînd apare flexiunea, gerunziul încetează de a mai fi o formă verbală, întrucît ia înfăţişarea unui cuvînt cu aspect şi conţinut diferit de cel al gerunziului. Noul cuvînt care s-a format, prin caracteristicile pe care le are, pătrunde în categoria gramaticală a adjectivului, cu alte cuvinte devine adjectiv. În felul acesta limba se îmbogăţeşte cu noi cuvinte capabile să redea o cît mai mare varietate de nuanţe ale însuşirilor.

Acest procedeu de îmbogăţire a vocabularului—schimbarea categoriei morfologice [1] este des întîlnit în limba noastră.

[1] Am înlocuit termenul de „categorie gramaticală" cu acela de „categorie morfologică", deoarece primul termen este folosit de Gramatica Academiei R.P.R. şi pentru a desemna elementele care determină flexiunea părţilor de vorbire (gen, număr, caz, persoană etc.).

BDD-A10353 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:20 UTC)

Astfel supinul și infinitivul [1] pot deveni substantive, participiul adjectiv, adjectivul adverb ș.a.m.d.

Este firesc ca o parte de vorbire care în anumite condiții pierde caracteristicile categoriei din care face parte, căpătînd caracteristicile altei categorii morfologice, să părăsească, o dată cu vechile caracteristici și vechea denumire, primind în schimb numele categoriei în care a pătruns. De ce oare gerunziul, în împrejurările amintite, e considerat tot formă verbală, cînd totul contrazice acest lucru?

Dacă analizăm construcțiile: *lumină pălindă*, *măști rîzînde*, *inimă murindă*—întîlnite în poeziile lui Eminescu—constatăm că determinările substantivelor de mai sus—pe care Gramatica le numește gerunzii—se comportă întocmai ca adjectivul propriu-zis, acordîndu-se în gen, număr și caz cu substantivul pe care-l determină: lumină *pălindă* (Eminescu, Poezii", 5), măști *rîzînde* (Eminescu, „Poezii, 17), contra inimii *murinde* (Eminescu, „Poezii, 36). De asemenea, ca și adjectivele propriu-zise, ele sînt apte de a primi articolul hotărît: . . . metalica, *vibrînda* a clopotelor jale (Eminescu, La moartea lui Aron Pumnul) sau articolul adjectival: *buzele cele sîngerînde*.

Toate aceste particularități ne îndreptățesc să numim adjective gerunziale ceea ce Gramatica numește gerunzii cu valoare adjectivală.

În ceea ce privește valoarea semantică a acestor adjective, e de remarcat că ele păstrează în conținutul lor ceva din ceea ce este caracteristic verbului, și anume ideea de acțiune, dinamismul. Din această cauză ele nu pot fi înlocuite, fără a le schimba într-o oarecare măsură conținutul, cu sinonimele lor: adjectivul propriu-zis, adjectivul participial, sau adjectivul verbal format cu sufixul *-tor*. Așa, de pildă, dacă comparăm *față palidă* (substantiv+adjectiv propriu-zis) cu *față pălindă* (substantiv+adjectiv gerunzial) constatăm, în primul exemplu, că adjectivul *palidă* atribuie obiectului pe care-l determină o însușire, dacă se poate spune, statică, spre deosebire de *pălindă*, care de asemenea ne arată o însușire, însă o însușire care crește în intensitate cu fiecare clipă care trece. Cînd spunem *față pălindă* avem imaginea unei figuri în care paloarea devine din ce în ce mai pronunțată. Avem sentimentul unui proces neterminat, în care însușirea ia forme din ce în ce mai accentuate, trezind în noi imagini vii, puternice.

De asemenea, cînd spunem *lebădă murindă* avem sentimentul că asistăm la clipele de agonie ale lebedei, premergătoare morții ei.

Dinamismul acestor adjective gerunziale, puterea lor de evocare, dau stilului un caracter dramatic.

---

[1] Infinitivul lung e substantiv, întrucît are caracteristicile substantivului (se declină, se articulează etc.). Situație identică întîlnim și la supinul devenit substantiv.

BDD-A10353 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:20 UTC)

E de remarcat, de asemenea, că echivalentul sintactic și semantic cel mai apropiat al acestor adjective este propoziția atributivă, în care adjectivul devine predicat verbal al propoziției. Astfel construcția *mîini tremurînde* poate fi înlocuită cu *mîini care tremură*. Este însă evident pentru oricine că expresivitatea adjectivului gerunzial este mai puternică decît aceea a echivalentului său.

Adjectivele gerunziale de care ne-am ocupat pînă acum sînt noi în limba romînă. Ele au apărut în secolul al XIX-lea și le găsim din plin în poeziile vremii [1]. De aceea ele sînt simțite ca fiind străine de limba noastră, preferîndu-se în locul lor sinonimele despre care am mai vorbit. Însă nici unul dintre aceste sinonime nu poate fi un echivalent perfect al adjectivului gerunzial.

În unele construcții, adjectivele gerunziale par de neînlocuit — probabil fiindcă ne-am deprins cu ele — ca în exemplele : *buze sîngerînde, puteri crescînde, forme născînde, forțe descrescînde* și alte cîteva. Pentru celelalte adjective gerunziale, care nu au pătruns încă adînc în limba noastră, rămîne ca vremea să hotărască dacă sînt sau nu viabile.

E de remarcat că nu orice verb la gerunziu poate deveni adjectiv. Sînt verbe al căror conținut nu îngăduie acest lucru, ca de pildă : *a merge, a vorbi, a ieși, a pleca* etc.

Adjectivele gerunziale apar, îndeosebi, ca determinante ale unor substantive ce denumesc noțiuni abstracte sau obiecte, și foarte rar nume de ființe. În general, nu apar ca determinante pe lîngă nume de persoană. O excepție în acest sens o constituie *suferind*, care s-a încetățenit în vorbire.

★

În volumul al II-lea al Gramaticii Academiei R.P.R., pagina 107, citim : *Cînd substantivul e la masculin sau neutru singular, nu se cunoaște dacă avem de-a face cu un atribut adjectival sau verbal.*

Cele ce urmează tind să demonstreze caracterul nejust al acestei afirmații.

Dacă analizăm următorul exemplu : *Strigătul crescînd al mulțimii îl urmărește mereu*, după cele afirmate în rîndurile citate, înseamnă că ne găsim în imposibilitate de a preciza valoarea morfologică a lui *crescînd* (dacă e adjectiv gerunzial sau verb la gerunziu) care, fiind determinantul unui substantiv neutru singular, are formă identică cu gerunziul.

Se știe însă că gerunziul este o formă verbală neflexibilă și că adjectivul își schimbă forma în funcție de substantivul pe care îl determină. Se știe de asemenea că și substantivul este o parte de vorbire flexibilă, și anume își schimbă forma în funcție de gen, număr și caz.

[1] Vezi acad. Iorgu Iordan, *Limba romînă contemporană*, Ministerul Învățămîntului, 1954, p. 648.

BDD-A10353 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:20 UTC)

Dacă în exemplul de mai sus, supunem flexiunii substantivul *strigătul* (determinatul) schimbîndu-i numărul, vom căpăta următoarele: *strigătele crescînde ale mulțimii îl urmăresc mereu*, în care *crescînd* și-a schimbat forma. Comparînd acest exemplu cu cel dintîi, constatăm că în ambele cazuri determinantele în discuție au aceeași valoare semantică și se află în raporturi identice cu cuvintele precedente, care, la rîndul lor, nu diferă între ele decît prin aceea că unul se află la singular, iar celălalt la plural. În primul caz, determinantul, pentru a fi acordat cu substantivul pe care-l determină, ia formă de masculin singular: *strigătul crescînd al mulțimii . . .*, în al doilea caz, ia formă de feminin plural: *strigătele crescînde ale mulțimii . . .*

La masculin singular adjectivul gerunzial are formă identică cu gerunziul; totuși acest lucru nu ne îndreptățește să le confundăm. Dacă la prima vedere întîmpinăm o greutate în stabilirea valorii morfologice a cuvîntului în discuție, avem suficiente mijloace pentru a înlătura această greutate. Exemplul analizat mai sus ilustrează acest lucru: supunînd flexiunii substantivul determinat, urmărim felul în care acționează determinantul. Dacă rămîne neschimbat, avem de-a face cu gerunziul, iar dacă determinantul își schimbă forma în funcție de substantivul pe care-l determină, avem de-a face cu un adjectiv gerunzial. În consecință afirmația făcută de Gramatica Academiei R.P.R. cu privire la confundarea adjectivului gerunzial cu gerunziul nu este întemeiată.

II. UNELE OBSERVAȚII CU PRIVIRE LA FUNCȚIA ATRIBUTIVĂ A GERUNZIULUI

Din cele discutate pînă acum reiese că gerunziul nu are decît o valoare verbală — valoarea adjectivală care i-a fost atribuită aparținînd adjectivului gerunzial cu care a fost identificat. Fiind un mod nepersonal, nu poate forma predicatul. În majoritatea cazurilor are însă un subiect exprimat, care poate fi același cu subiectul propoziției sau diferit de acesta.

În propoziție gerunziul poate apărea cu funcție de complement direct și circumstanțial, și mai rar cu funcție de atribut. În lucrarea de față ne vom ocupa numai de funcția atributivă a gerunziului.

Spuneam că gerunziul apare rar ca atribut. Destul de des însă i se atribuie greșit această funcție datorită faptului că de cele mai multe ori ne orientăm în stabilirea funcției sintactice a gerunziului după locul pe care-l ocupă față de o parte de vorbire sau de alta. Dacă stă pe lîngă un substantiv, ne grăbim să-l considerăm atribut. Așa, de pildă, în lucrarea recent apărută a acad. Iorgu Iordan, „Limba Romînă contemporană", printre exemplele care ilustrează atributul gerunzial, găsim la p. 648 și următorul citat din Creangă: *îl și întîmpină un urs mormăind*, în care

BDD-A10353 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:20 UTC)

mormăind este considerat atribut. În cele ce urmează voi căuta să dovedesc că aci gerunziul nu este atribut, deşi este aşezat lîngă substantiv şi legat printr-un raport logic de acesta.

Dacă schimbăm ordinea cuvintelor din citatul lui Creangă în felul următor: *un urs îl şi întîmpină mormăind*, observăm că din punctul de vedere al comunicării nu există nici o deosebire între citatul din Creangă şi cea de-a doua versiune în care am intervenit noi. Din punct de vedere morfologic de asemenea nu e nici o deosebire, întrucît cuvintele îşi păstrează forma şi valoarea. Numai topica este alta, care însă, în exemplul nostru, nu a schimbat cu nimic conţinutul propoziţiei, nu a modificat întru nimic raportul dintre cuvinte. În prima versiune—citatul din Creangă—gerunziul este aşezat lîngă substantiv: îl şi întîmpină *un urs mormăind*; în a doua, apare după verb: un urs îl şi *întîmpină mormăind*. Totuşi, conţinutul comunicării este acelaşi. Putem oare stabili funcţia atributivă a gerunziului numai prin faptul că se află aşezat lîngă substantiv? Găsim răspuns la această întrebare în aceeaşi lucrare a acad. Iorgu Iordan, la p. 552: . . . *nu orice juxtapunere este un mijloc de exprimare a raporturilor sintactice, dimpotrivă, aşezarea unul lîngă altul a cuvintelor într-o propoziţie se datoreşte unei necesităţi de ordin fiziologic şi de cele mai multe ori n-are nici o semnificaţie gramaticală.*

Exemplul mai sus discutat confirmă cele susţinute în citatul reprodus.

Să revenim la textul din Creangă şi să stabilim ce funcţie sintactică îndeplineşte *mormăind*.

Între gerunziu şi substantivul lîngă care este aşezat se stabileşte, firesc, un raport, dar nu un raport de determinare—nu putem pune întrebarea: care urs? la care să răspundă gerunziul *mormăind*, întrucît am modifica într-o oarecare măsură sensul comunicării—ci un raport în care substantivul *urs* este subiect al acţiunii exprimate prin gerunziul *mormăind*, iar gerunziul „predicat", atribuind o acţiune substantivului *urs*.

Acest raport care se stabileşte între substantiv şi gerunziu — raport de altă natură decît acela de determinare — a rămas nediscutat de gramaticile de limbă română. Această lipsă duce, de cele mai multe ori, la o greşită interpretare a funcţiunii sintactice a gerunziului, care, în asemenea împrejurări, este considerat de unii atribut.

Frecventa interpretare a gerunziului „predicat" drept atribut se explică şi prin faptul că *între atribut şi predicat există o strînsă înrudire datorită faptului că amîndouă arată o caracteristică a subiectului, amîndouă „atribuie" subiectului un semn caracteristic. De aceea raportul dintre atribut şi subiect este tot de inerenţă, ca şi raportul dintre predicat şi subiect*[1].

[1] Acad. I. Iordan, *Limba romînă contemporană*, Ministerul Învăţămîntului, 1954, p. 613.

BDD-A10353 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:20 UTC)

Observăm de asemenea că gerunziul *mormăind* intră în raport și cu verbul *întîmpină*, arătînd chipul în care se săvîrșește acțiunea (cum îl întîmpină? mormăind). De acest raport este determinată funcția sintactică a gerunziului (de raportul care se stabilește între gerunziu și verbul din propoziție) care în exemplul analizat este aceea de complement circumstanțial de mod.

O observație care se desprinde mereu din urmărirea atentă a gerunziului ca parte de propoziție este aceea că gerunziul nu poate îndeplini funcția de atribut atîta vreme cît între acesta și verbul din propoziția în care se află se poate stabili un raport. Pentru o mai bună înțelegere a acestei afirmații, voi da cîteva exemple în care gerunziul se găsește în construcții similare cu aceea întîlnită în citatul din Creangă, îndeplinind de fiecare dată funcția de complement.

... intră în odăiță, unde-l aștepta popa ***trăgînd*** *tutun și* ***oftînd*** *greu* (I.L. Caragiale, „Opere", I, 299).

— Să ne vedem sănătoși la înviere, coane Leiba! adăugă Gheorghe ***depărtîndu-se*** (*Ibidem*, 250).

Da, repetă el ***surîzînd*** *cu o clipire fioroasă: da! s-o țintuiască pe loc* (*Ibidem*, 260).

Măi băiete, mormăi bătrînul ***făcînd*** *cu ochiul* ***semn*** (M. Sadoveanu, „Nada Florilor", 86).

Of! Sindicatul, sindicatul, îngînă Elisabeta ***plîngînd*** (Al. Sahia, „Schițe și articole", 25).

Aicea-i foarte bine, Patrocle, grăi fetița ***cuibărindu-se*** (M. Sadoveanu, „Opere", VIII, 328).

În fiecare din aceste exemple gerunziul este „predicat" al substantivului lîngă care se află și complement al verbului din propoziție.

★

Concluziile desprinse din observațiile axate pe funcția atributivă a gerunziului au fost întărite și de constatarea unei serioase greșeli în Gramatica Academiei R.P.R., greșeală care a trecut neobservată.

În volumul I al lucrării citate, la pagina 321, citim următorul exemplu:

Pe respectabila madam Trahanache am văzut-o ieșind de la Cațavencu urmat de explicația: *împreună cu un acuzativ pe lîngă care stă ca atribut, gerunziul face parte dintr-o construcție care înlocuiește o propoziție completivă.*

Din afirmațiile de mai sus se desprinde o vădită contradicție, și anume aceea de a socoti, pe de o parte, atribut, gerunziul *ieșind*, iar pe de altă parte de a considera *ieșind* ca fiind o contragere a unei completive.

Este știut că părților de propoziție le corespund în frază propoziții secundare care îndeplinesc aceeași funcție sintactică. Dacă *ieșind* este

BDD-A10353 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:20 UTC)

atribut, echivalentul său în frază este o atributivă și nicidecum o completivă. Iar dacă este simțit ca fiind o contragere a unei completive, nu poate îndeplini în propoziție decît funcția de complement direct. Rămîne să vedem, deci, cînd greșește Gramatica: cînd afirmă că gerunziul este atribut sau cînd consideră gerunziul ca fiind o contragere a unei completive?

Dacă urmărim raportul care se stabilește, pe de o parte, între *ieșind* și *madam Trahanache*, iar pe de altă parte, între *ieșind* și *am văzut*, constatăm că gerunziul este în același timp „predicat" al grupului sintactic *madam Trahanache* și complement direct al verbului din propoziție. Acțiunea verbului *am văzut* din exemplul de mai sus se răsfrînge în mod direct și asupra persoanei (pe cine am văzut? pe madam Trahanache) și asupra acțiunii săvîrșite de acea persoană (ce am văzut? ieșind). Atît *madam Trahanache*, cît și *ieșind* sînt complemente directe ale aceluiași verb. Această interpretare este confirmată și de transformarea gerunziului într-o completivă, conținutul comunicării rămînînd același: *Pe respectabila madam Trahanache am văzut-o cum ieșea de la Cațavencu.*

Un cititor nemulțumit, probabil, de interpretarea dată de Gramatica Academiei R.P.R. gerunziului *ieșind* din exemplul discutat, cere lămuriri redacției revistei „Limba romînă". În nr. 4 al revistei „Limba romînă", anul 1955, p. 106, citim următorul răspuns: *„Ieșind" este aici atribut pe lîngă „madam Trahanache", grup sintactic pe care îl determină. Nu poate fi considerat complement al verbului „am văzut", deoarece nu arată cum se exercită acțiunea de a vedea (în ce fel am văzut? ieșind).*

Desigur că ieșind nu arată chipul în care se exercită acțiunea verbului *am văzut*, și este firesc să nu poată răspunde la întrebarea: în ce fel am văzut? Dar, în afară de complementul circumstanțial de mod, verbul cunoaște și alte compliniri — de pildă complementul direct, pe care autorul rubricii „Răspuns cititorilor" îl neglijează cu totul în rezolvarea problemei ridicate de cititor.

În cele ce urmează dăm cîteva exemple în care gerunziul cu funcțiunea sintactică de complement direct se află în împrejurări identice cu acelea din citatul din Caragiale:

— *Văzut-am flăcăii* ***scuturîndu-și*** *pletele... și poporul* ***căutînd*** *în beție uitarea necazurilor* (Al. Russo, „Opere alese", 38).

— *Fericit acel ce calcă tirania sub picioare! Care vede-n a lui țară libertatea* ***re-nviind***! (V. Alecsandri, „Poezii").

— *Dimineața pleca de acasă și se ducea să vadă soldații* ***făcînd instrucție***[1] (A. Bacalbașa, „Schițe și articole", 43).

[1] „Făcînd instrucție" — locuțiune verbală.

BDD-A10353 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:20 UTC)

— ... *auzi lacrimile* ***forfotind*** *în năsușorul cel neînsemnat* (M. Sadoveanu, „Opere", VIII, 318).

— *Tată, eu am auzit pe mămica* ***rîzînd*** *în salon cu domnu Micuș* (*Ibidem*, 319).

— ... *auzi lîngă ea pe Patrocle* ***lătrînd*** *cu mînie de trei ori* (*Ibidem*, 340).

Dacă prin exemplele pe care le-am dat nu am reușit să conving că gerunziile cuprinse în ele sînt complemente și nu atribute, voi imagina un exemplu identic din punctul de vedere al construcției cu toate cele înșirate pînă acum, însă pe care rațiunea noastră îl refuză, pentru început. Așa de pildă : *l-am auzit pe Oleg Danovski dansînd.*

Dacă gerunziul *dansînd* ar fi atribut, ar trebui să acceptăm numaidecît această îmbinare de cuvinte. Ceea ce ne face s-o respingem este contradicția care apare între necesitatea de a stabili un raport între gerunziul și verbul din propoziție, gerunziul îndeplinind funcțiunea de complement direct, și conținutul fiecăruia dintre cele două cuvinte care nu îngăduie această construcție. Dar de îndată ce înlocuim unul din acești doi termeni : *am văzut* sau *dansînd*, așa încît gerunziul să poată îndeplini funcțiunea de complement direct, comunicarea nu mai contrazice principiile de logică. Așa de pildă nimeni nu poate aduce vreo obiecție următoarelor formulări : *L-am văzut pe Oleg Danovski dansînd* sau *L-am auzit pe Oleg Danovski vorbind.*

Dacă privim cu atenție prima comunicare pe care am respins-o și anume : *L-am auzit pe Oleg Danovski dansînd*, vedem că și această formulare este corectă atît din punct de vedere gramatical, cît și logic, însă necesită o explicație : pot foarte bine să-l aud pe Oleg Danovski dansînd, dacă mă aflu într-o cameră alăturată de aceea în care maestrul de balet execută un fragment coregrafic. Deși nu-l văd, pot să-i aud pașii, mersul ritmat, săriturile. În consecință nu greșesc atunci cînd spun că îl aud pe Oleg Danovski dansînd. Ceea ce însă am vrut să dovedesc cu acest exemplu — poate mai lesne decît am făcut-o cu celelalte — este faptul că gerunziul intră în raport cu verbul din propoziția în care se află, îndeplinind funcțiunea de complement direct, și este greșit a considera atribut gerunziul care se găsește în asemenea împrejurări. Totodată cred că s-a dovedit din nou, cu acest exemplu, că topica nu constituie totdeauna un criteriu de a marca raportul dintre cuvinte.

★

Am discutat mult pe marginea celor două exemple — citatul din Creangă și din Caragiale — deoarece am urmărit să justific obiecțiile aduse în legătură cu faptul de a ne limita uneori la criterii formale în stabilirea funcțiunii sintactice a unui cuvînt, fapt care ne face să greșim, așa cum am văzut.

BDD-A10353 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:20 UTC)

Gerunziul îndeplinește funcțiunea de atribut cînd apare ca determinant al unui substantiv:

— *Trecură pe la marginea satului, prin desiș mărunt de mlajă, și dădură de o apă îngustă și limpede,* ***frămîntînd*** *argint pe prund și* ***clocotind*** *cu murmur dulce* (M. Sadoveanu, „*Vremuri de bejenie*", 38).

— *... după o pădurice, în care făceau larmă paseri mărunte și care ascundea un răstimp scurt priveliștea Sucevei, se înșirară căsuțele unui sat cu lume deșteaptă* ***umblînd*** *vioaie după treabă în răcoarea dimineții* (*Ibidem*, 31).

— *Biserica de piatră se ridica în noapte, în cer limpede, cu crucea din vîrf* ***sclipind*** (*Ibidem*, 55).

— *...niște boieri* ***sosind*** *acum cer voie să se înfățișeze la măria ta* (C. Negruzzi, „Alexandru Lăpușneanu").

Gerunziul atribut apare totdeauna ca o contragere a unei atributive:... *care frămînta argint pe prund și care clocotea cu murmur dulce*; ...*cu lumea deșteaptă, care umbla vioaie...*; ...*cu crucea din vîrf care sclipea*;... *niște boieri care au sosit acum...*

Gerunziul atribut poate sta în imediata apropiere a substantivului pe care îl determină: *Toată această țesătură de întîmplări* **ținînd** *de lumea basmului constituie o alegorie cu înțeles simbolic* („Istoria literaturii romîne", Ed. Acad. R.P.R., 135); poate fi despărțit de determinatul său prin virgulă, fiind echivalentul unei atributive explicative: *Din camioane începură a se prăvăli pachete de oameni,* **salvîndu**-*se la întîmplare pe cîmp* (M. Sadoveanu, „Mitrea Cocor", 105); *Asemenea idei,* **privind** munca *artistului și rolul său în societate, revin de foarte multe ori în opera poetului* („Istoria literaturii romîne", Ed. Acad. R.P.R., vol. II, 140).

Între gerunziul atribut și determinatul lui pot fi intercalate alte atribute:

— *Acesta era un om tînăr de o statură mijlocie,* ***purtînd*** *un fes pe cap, și o junĕ înaltă într-un șal negru* (C. Negruzzi, „Scrisori", 85).

— *Nevoia îl făcu să se gîndească la vecin, un vecin ciudat de tot. Bătrîn, singur cuc, uscat,* ***ducînd***[1] ***o viață*** *de pravoslavnic, de pusnic, de sfînt în toată legea,* ***bombănind*** *toată ziulica viața sfinților părinți* (B.Delavrancea, „Nuvele", 73).

Din exemplele de mai sus reiese că este greu a se stabili vreun raport între gerunziul atribut și verbul din propoziția în care se află. Această observație ar trebui să ne călăuzească în analiza sintactică a unui text.

---

[1] Atributul este *ducînd o viață*, deoarece avem a face cu o locuțiune verbală.

BDD-A10353 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:20 UTC)

III. ÎN LEGĂTURĂ CU UNELE FUNCȚII SINTACTICE ALE FORMELOR NOMINALE ALE VERBELOR NEPREDICATIVE

Gerunziul verbelor nepredicative — auxiliare sintactice — nu poate forma singur atributul. Așa, de pildă, în exemplul dat de Gramatica Academiei R.P.R., vol. al II-lea, p. 107 : *S-auzea un cîntec puternic... un cîntec părînd un cutremurător semnal de alarmă* — gerunziul *părînd* nu are nici un sens dacă îl desprindem de cele ce urmează. *A părea* este un auxiliar sintactic, iar atributul este *părînd un semnal*, în care gerunziul își păstrează valoarea de copulă.

Această observație este valabilă nu numai pentru gerunziu și nu numai pentru atribut, ci pentru oricare mod al verbelor nepredicative și pentru orice funcție sintactică. Astfel în Gramatica Academiei R.P.R., vol. I, întîlnim și asemenea exemple :

— *Ajuns calfă la găitănărie, vorbea frumos și cu patimă în mijlocul tovarășilor săi* (B. Delavrancea), sau

— *Nefiind dansator încercat, greșea adeseori pașii* (L. Rebreanu), în care Gramatica atribuie funcția de circumstanțial de timp lui *ajuns* și circumstanțial de cauză lui *nefiind*. Această interpretare este incompletă. Circumstanțialul din primul exemplu este *ajuns calfă*, iar din al doilea exemplu *nefiind dansator*, verbele avînd valoare de copulă. Era necesar ca Gramatica să precizeze acest lucru și anume că verbele nepredicative, indiferent de modul la care se găsesc, nu pot îndeplini singure o funcție sintactică.

Dăm mai jos cîteva exemple în care apar forme nominale ale unor verbe nepredicative :

— *Nă mai* ***fiind pribeag****/De atunci înainte/Aduceri aminte/M-or coperi cu drag* (M. Eminescu, „Poezii", 209).

— *Dar dascălul Iordache,* ***fiind*** *cam* **chilaciu**, *a început a ne ridica de urechi la fîrtа...* (I. Creangă, „Amintiri", 80).

— *E rău* ***a fi supus*** */ La oricare tiran* (Gr. Alexandrescu, „Cîinele și Măgarul", 80).

— *Tot așa, cu mîndrie, era purtată și o barbă uriașă, castanie, în care se deschideau doi ochi căprii, cu luciri blînde și totuși* ***părînd grozavi*** *în stufăria aceea de păr* (M. Sadoveanu, „Vremuri de bejenie", 16).

— *Slujba cere stăruință / și este lucru cam greu /****A fi deștept*** *cu simțire* (Al. Donici, „Vevericța", 80).

— *Dorința de* ***a fi folositor*** *omenirii i-a fost călăuză toată viața.*

Observăm din exemplele citate că formele nominale ale verbelor nepredicative nu pot îndeplini singure funcția de subiect, atribut sau complement, tot așa cum nici modurile personale ale acestor verbe nu pot forma singure predicatul. Aceste forme nominale ajută la formarea

BDD-A10353 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:20 UTC)

subiectului, atributului și complementului, tot așa cum modurile personale ajută la formarea predicatului nominal, cu alte cuvinte calitatea de auxiliar sintactic a verbelor nepredicative este evidentă nu numai în cazul predicatului, ci și în cazul celorlalte părți de propoziție. În concluzie, formele nominale din exemplele citate sînt simple morfeme care înlesnesc formarea subiectului (a fi supus, a fi deștept), atributului (a fi folositor, părînd grozav), complementului (nefiind pribeag, fiind chilaciu).

De asemenea, formele nominale ale verbelor care fac parte din locuțiuni verbale nu pot fi desprinse de celelalte cuvinte cu care alcătuiesc locuțiunea, întrucît întreaga construcție corespunde unei singure noțiuni — are valoarea unei singure părți de vorbire. Astfel în exemplele date de Gramatica Academiei R.P.R., vol. I, p. 315—316 :

— *Cea dintîi treabă ce făcu fu de a da drumul din robie cumnaților săi* (P. Ispirescu),

— *Vede d. Anghelache că amicii lui nu i-au priceput vorbele, și astfel se simte obligat a le da explicațiunile necesare* (I. L. Caragiale),

— *Satul, văzînd că acest om nu se dă la muncă nici în ruptul capului, hotărî să-l spînzure pentru a nu mai da pildă de lenevire și altora* (I. Creangă), *a da* este luat singur și considerat ca o parte de propoziție. În cele trei exemple pe care le-am citat nu figurează însă verbul *a da* cu sensul „a înmîna cuiva ceva", ci locuțiunile verbale : a da drumul[1], a da explicații, a da pildă. Așadar, în primul exemplu numele predicativ este *a da drumul* și nu *a da* cum spune Gramatica, în al doilea exemplu, complementul indirect este *a da explicații*, iar în al treilea exemplu circumstanțialul de scop este *a nu da pildă*. Asemenea scăpări n-ar trebui să existe într-o lucrare științifică atît de importantă ca Gramatica Academiei R.P.R.

[1] S-ar putea lua construcția *a da drumul din robie*, locuțiune verbală echivalentă cu *a dezrobi*.

BDD-A10353 © 1957 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 00:54:20 UTC)